

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 5, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 65.012.7:004

*Н. В. Винниченко,
к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», Україна*

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО НАПОВНЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛІНГУ В УПРАВЛІННІ БЮДЖЕТНИМИ РЕСУРСАМИ

*N. V. Vynnychenko,
Ph.D. in economics, associate professor,
State Higher Educational Institution «Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine», Ukraine*

THE PROBLEMS OF CONTROLLING THE INFORMATION CONTENT IN MANAGEMENT OF BUDGETARY RESOURCES

В статті проаналізовано особливості інформаційного наповнення системи контролінгу управління бюджетними ресурсами. Визначено основні складові такої системи та обґрунтовано їх вплив на структуру та зміст її інформаційного наповнення. Доведено, що сучасний стан інформаційного забезпечення процесу управління бюджетними ресурсами потребує удосконалення, оскільки знижує ефективність впровадження нових механізмів управління в бюджетний процес та не дозволяє забезпечити їх результативність. Складність співставлення планових і фактичних показників виконання державного бюджету впливає на ефективність аналізу існуючих відхилень та оцінку стану виконання бюджетних програм. Це, в свою чергу, підтверджує доцільність пропозицій щодо стандартизації та уніфікації інформаційного наповнення системи контролінгу управління бюджетними ресурсами, з метою забезпечення його універсальності та аналітичності.

The features of the content of budgetary resources system controlling management are analyzed in the article. The main components of the system are defined and proved their influence on the structure and meaning of the information content. It is proved that the current state of information provision process of budget resources needs to be improved, because it reduces the effectiveness of the implementation of new management in the budget process and does not allow for their performance. The difficulty in comparison of planned and actual budget execution performance effects the efficiency of analysis of the existing variations and assessment of budget programs implementation. This, in turn, confirms the feasibility of proposals for the standardization and harmonization of the content of budgetary resources system controlling management to ensure its universality and analyticity.

Ключові слова: *контролінг, система, бюджетні ресурси, інформаційне забезпечення, бюджетний процес.*

Keywords: *controlling, system, budgetary resources, information, budgeting.*

Постановка проблеми. За сучасних умов, коли вітчизняна економіка характеризується погіршенням фінансового стану країни та дестабілізацією соціальних, економічних і політичних процесів, виникає необхідність підвищення ефективності управління державними фінансами країни в цілому та бюджетними ресурсами, зокрема. В умовах використання програмно-цільового методу розподілу бюджетних коштів, в основі якого залишається кінцевий результат, підвищується значимість такого інструменту управління як контролінг, який дозволяє досягнути максимальних результатів при мінімальних витратах ресурсів. Дієвість системи контролінгу, в свою чергу, зростає в умовах якісного її інформаційного наповнення, що в свою чергу потребує формування мінімально необхідного обсягу надійної та об'єктивної інформації з метою прийняття рішень щодо управління бюджетними ресурсами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі питання сутності, значення та методології контролінгу розглядаються все частіше, що пов'язано, в першу чергу, з необхідністю впровадження дієвих засобів підвищення ефективності прийняття рішень у багатьох сферах господарювання. Історія становлення контролінгу вимірюється не одним сторіччям, проте виокремлення його в окрему концепцію відбулося в 70-х роках минулого сторіччя. Вагомий внесок в розвиток концепції контролінгу здійснили англійські, німецькі і американські вчені серед яких найвідомішими є У. Шеффер, Е.Хейнен, Т.Райхман, Д.Хан, І.Вебер, А. Дейли, Р. Манн, Б. Шрайт, Х. Фольмут та багато інших. Занайшов відображення контролінг і в роботах таких вітчизняних вчених як Д. Лозовицького, С. Фалька, Л. Малишевої, А. Кармінського, М. Пушкаря, Н. Данілочкіної, О. Терещенка, І. Давидовича та інших. Значна кількість питань з впровадження контролінгу залишаються дискусійними і до сьогодні, особливо за умов коли впровадження концепції контролінгу почало розширювати межі свого використання, про що свідчать роботи таких науковців як В. Галуцька, О. Цуруля, А. Мельника, О. Смоленського, А. Васіної, Л. Гордієнка. Не менш ефективно, на нашу думку, контролінг може бути реалізовано і в сфері бюджетного управління, що, в свою чергу, потребує подальших досліджень його інструментарію та методології. Крім того, варто зазначити, що процес реалізації контролінгу в сфері державних фінансів не є законодавчо врегульованим, що сприяє сьгодні розробці нових концептуальних засад його реалізації. За таких умов особливого значення набуває процес його інформаційного наповнення, адже саме інформація є підґрунтям для прийняття ефективних управлінських рішень, при цьому розподіл бюджетних ресурсів не є виключенням.

Метою статті є систематизація і конкретизація інформаційної складової використання концепції контролінгу в бюджетній сфері з метою підвищення ефективності впровадження його в бюджетний процес.

Основні результати дослідження. Досвід подолання економічної кризи багатьма розвинутими країнами свідчить про те, що саме в умовах кризи відбувається пошук нових механізмів для її подолання. Так в Німеччині, Великобританії, Австрії, США, Швейцарії та багатьох інших країнах саме впровадження контролінгу дозволило забезпечити ефективність функціонування як господарюючих суб'єктів, так і економіки країни в цілому. Дослідження теоретичних і прикладних аспектів досвіду використання контролінгу, свідчить про набагато ширші його можливості та необхідність виходу за межі окремого суб'єкта та переходу на рівень державного управління, особливо в частині управління бюджетними ресурсами. Ускладнюється такий перехід тим, що методика контролінгу запозичена з закордонної практики, а тому потребує адаптації у відповідності до вітчизняного бюджетного процесу.

В Україні бюджетний процес характеризується функціонуванням більшої частини складових, які необхідні для впровадження системи контролінгу, проте вони залишаються відокремленими одна від одної та потребують координації та узгодження між собою. Однією з таких складових є інформаційна складова, яка є

основою функціонування в цілому всієї системи контролінгу в системі бюджетного управління та дозволяє ефективно використовувати його засоби. Якщо на рівні суб'єкта господарювання основою інформаційного наповнення залишається фінансова, управлінська та статистична звітність, то на рівні держави структура цієї складової є більш широкою. А враховуючи те, що наповнення бюджету пов'язане частково з врахуванням податків фізичними і юридичними особами, то така складова має бути більш відкритою і прозорою, що, в свою чергу, сприятиме розумінню платниками податків напрямків використання податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів. Відкритість інформації про державний бюджет передбачено і бюджетним кодексом України, де відповідно до ст. 28 інформація про виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів підлягає обов'язковій публікації не пізніше 1 березня року, що настає за роком звіту, а головні розпорядники коштів державного бюджету до 15 березня року, що настає за звітним, здійснюють публічне представлення та публікацію інформації про бюджет за бюджетними програмами та показниками, бюджетні призначення щодо яких визначені їм законом про Державний бюджет України, відповідно до вимог та за формою, встановленими Міністерством фінансів України [1].

Розуміння сутності інформаційного наповнення управління бюджетними ресурсами залежить від того, що прийнято розуміти під контролінгом. Дискусійність питання сутності контролінгу на сьогодні дозволяє виділяти окремі школи та підходи, проте з позиції інформаційного наповнення системи контролінгу в управлінні бюджетними ресурсами цікавими є, на нашу думку, пропозиції А. Адаменко та М. Рибанцевої щодо розмежування контролінгу за такими аспектами його сприйняття як: система управління, філософія (концепція управління), його інструмент чи то функціональний підрозділ [2]. Дотримуючись такого підходу, можна зазначити, що змістовний аспект впливає як на структуру системи контролінгу в цілому, так і на структуру її інформаційного забезпечення. В управлінні бюджетними ресурсами структуру системи контролінгу можна представити у вигляді рис 1.

Інформаційне наповнення системи контролінгу функціонально призначене обслуговувати кожну з наведених в системі контролінгу управління бюджетними ресурсами складових. Так, зокрема, визначення цілей управління бюджетними ресурсами визначається шляхом аналізу отриманої інформації про соціально-економічний стан країни в цілому та в розрізі окремих ключових складових. При цьому інформація представляється у формі звітів Державної служби статистики України, звітів відповідних міністерств тощо. На підставі такої інформації визначаються пріоритетні показники та їх значення, які плануються досягнути шляхом формування бюджету на наступні 1-3 роки. На підставі отриманих даних визначаються плани і програми розвитку, які представляють наступну складову інформаційного наповнення, проте на практиці досить часто набувають суто формального значення і не містять інформації, що дозволяє визначити рівень їх виконання без інших уточнюючих документів.

Рис. 1. Структура системи управління бюджетними ресурсами

[Авторська розробка]

Функціонування системи контролінгу можливе за умови детальної розробки ефективної архітектури кожної з цих складових, при цьому інформаційне наповнення є основою кожної з них. Зміст інформаційного наповнення системи контролінгу управління бюджетними ресурсами має відповідати основним загальноприйнятим критеріям до інформації: доцільність, співставність, своєчасність, достовірність, релевантність, корисність, зрозумілість тощо. Проте в системі контролінгу найважливішою рисою для інформації виступає релевантність. Так в роботі [3] релевантними вважаються ті дані, які безпосередньо пов'язані з певним рішенням і за якими має місце інформація з наступних напрямків: умова за яких приймаються рішення, цільові критерії, набір можливих альтернатив (які рішення можуть бути прийняті) та наслідки вибору кожної з альтернатив. Бюджетний процес не є виключенням, оскільки також передбачає вибір альтернатив та їх оцінку виходячи зі стратегії розвитку країни та тих цілей, які визначаються як пріоритетні.

На мікро рівні основою інформаційного наповнення системи контролінгу є управлінська звітність. На макрорівні перелік таких документів суттєво збільшується, а тому виникає проблема стандартизації та уніфікації форм, що дозволять забезпечити співставність окремих показників та відкритість інформації щодо досягнення цілей в результаті використання бюджетних ресурсів. Складові інформаційного наповнення процесу контролінгу управління бюджетними ресурсами можна представити у вигляді наступної таблиці.

Таблиця 1.

Складові інформаційного забезпечення процесу управління бюджетними ресурсами

[Авторська розробка]

Інформаційне забезпечення процесу управління бюджетними ресурсами	
<p>Планова складова:</p> <p>Бюджетна резолюція, Державної програми активізації розвитку економіки, Програми соціально-економічного розвитку, Програми економічних реформ, Закон України «Про державний бюджет України», Стратегія розвитку системи управління державними фінансами Інструктивні листи про особливості складання розрахунків до проектів бюджетів на наступний бюджетний рік тощо</p>	<p>Звітна складова:</p> <p>Уточнена інформація про виконання Державного бюджету України, Звіт про використання коштів державного фонду регіонального розвитку, Звіт про повернення кредитів до Державного бюджету України та розподіл надання кредитів з Державного бюджету України, Звіт про стан державного боргу і гарантованого державою боргу, Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України</p>

тощо

Наявність значної кількості планових і звітних документів створює труднощі у сприйнятті інформації та ускладнює процес її аналізу. При цьому знижується рівень спів ставності та корисності інформації, та ускладнюється процес впровадження контролінгу в бюджетний процес.

Планову складову інформаційного забезпечення можна групувати за такими напрямками як: стратегічна, тактична та оперативна. В свою чергу в складі звітної складової залежно від змісту інформації можна виділити такі її види як: комплексна підсумкова, тематична та аналітична.

Зниження рівня якості інформаційного наповнення, в значній мірі, залежить і від рівня компетенції фахівців, які його формують. В наш час проблемам підготовки відповідних кадрів приділяється значна увага, проте практичний досвід інформаційного наповнення системи контролінгу управління бюджетними ресурсами потребує суттєвих напрацювань.

Інформаційна підтримка процесу управління бюджетними ресурсами має супроводжуватися постійно інформацією про стан справ та зміни і відхилення у бюджетному процесі, а також надавати можливості прийняття поточних рішень, які дозволять здійснювати коригування протягом виконання бюджету та здійснювати планування та прогнозування у майбутньому. За таких умов особливого значення набуває інформатизація процесу управління бюджетними ресурсами та забезпечення системи контролінгу необхідними даними для прийняття рішень в розрізі визначених цілей. Вона дозволить не тільки здійснювати інформаційну підтримку системи контролінгу, але і забезпечить рівень її аналітичності та підвищить ефективність процесу бюджетного планування.

Висновки.

Отже, впровадження системи контролінгу управління бюджетними ресурсами не можливе без ефективного її інформаційного наповнення, сучасний стан якого, в свою чергу, потребує розробки комплексних підходів до його реформування. Низький рівень аналітичності і спів ставності інформаційного наповнення знижує ефективність рішень, що приймаються з метою досягнення стратегічних і тактичних цілей держави. Вирішення окремих проблем не дозволяє забезпечити можливості функціонування системи контролінгу в бюджетній сфері. А тому, з метою ефективного впровадження її в процес управління бюджетними ресурсами, виникає необхідність, в першу чергу, удосконалення його інформаційної складової та підвищення її якісних характеристик шляхом забезпечення чіткої її відповідності всім структурним елементам системи такого контролінгу.

Література.

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. – Верховна Рада України: офіційний веб-портал
2. Сигидов Ю.П. Контролинг в системе управленческого учета: монография / Ю. П. Сигидов, Д. А. Баталов, М.С. Рыбанцева. – Краснодар: КГАУ, 2011. – 165 с.
3. Власова Л. Внимание к информации и процессам [Електронний ресурс] / Л. Власова // Экономика и жизнь. – 2009. – № 24. – С. 16.

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010) The Law of Ukraine “ The Budget Code of Ukraine”, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (Accessed 08 July 2010).
2. Sigidov V., Batalov D. and Rybyantseva M. (2011) “Kontroling v sisteme upravlencheskogo ucheta” [Controlling in management accounting system], Krasnodar, KGAU, Russia.
3. Vlasova L. (2009) “Important information and processes”, *Jekonomika i zhizn'*, vol. 24, p. 16.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"